

המחלקה ללימודי מידע

העצמת בני/ות נוער להט"בים/ות

עבודה סמינריונית בקורס: העצמת הפרט בקהילה

מספר קורס: 35-945-01

סמסטר ב' תשע"ה

מרצה: ד"ר נירה שלום

מגישה:

ניבי נאור

תוכן העניינים

3	מבוא
5	סקירת ספרות
5	מבוא לזהות מינית
7	מהי מסוגלות עצמית?
8	מסוגלות עצמית בקרב בני ובנות נוער להט"בים
10	סיכום הידע הקיים והצגת שאלת המחקר
12	מתודולוגיה
12	המרואיינים
12	מהלך הראיון
14	ממצאים
14	על ההגעה לארגון
18	תקופת הפעילות בארגון
19	תרומת הפעילות בארגון לעיצוב הזהות הלהט"בית
24	לאחר הפעילות בארגון
25	דיון
28	ביבליוגרפיה

מבוא

עבודה זו מבקשת לבחון את האופן שבו תורם ארגון נוער גאה (איגי) להעצמתם של בני ובנות נוער המשתייכים לקהילת הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים/ות וביסקסואלים/ות) בחברה הישראלית. מחקר שפרסם ארגון חוש"ן¹ מעיד כי גיבוש זהות מינית להט"בית מתרחש בקרב בני נוער בישראל במהלך שנות ההתבגרות המוקדמות החל מגיל 12 ועד לגיל 16 - השנים המקבילות לשנות הלימוד בחטיבת הביניים ובבית הספר התיכון (עייק, סלייטר, הרץ, קצף ושילה, 2011). בני/ות נוער להט"בים/ות נאלצים להתמודד, בנוסף למשימות הנורמטיביות של גיל ההתבגרות, עם שאלת נטייתם, המעוררת לעתים תחושות בושה, שונות וחוסר ביטחון, התרחקות ובדידות וחוסר בדמויות להזדהות (ארגון נוער גאה, 2008). בני ובנות הנוער נחשפים לא פעם לגילויי הומופוביה מצד סביבתם הקרובה, המביאה אותם להסתרה של נטייתם המינית, במחיר כבד של בדידות ובידוד חברתי.

ארגון נוער גאה פועל כמלכ"ר מאז שנת 2004, וכיום חברים בו קרוב ל-1,500 בני ובנות נוער בגילאי 16-23. הארגון יוזם ומכוון את פעילותן של כ-40 קבוצות חברתיות, ומוכר על ידי משרד החינוך כתנועת נוער. בנוסף, מפעיל הארגון אתר אינטרנט המהווה פלטפורמה וירטואלית לבני ולבנות נוער, הן כאלה המשתייכים לקבוצות החברתיות והן כאלה שמסיבות כאלה ואחרות אינם לוקחים חלק בפעילותן. כותבת עבודה זו התנדבה במסגרת הארגון בשנים 2008-2010, הדריכה קבוצות חברתיות לנוער בערים פתח תקווה וירושלים, וכן סדנת כתיבה לבני/ות נוער להט"בים/ות. לאורך שנות ההתנדבות הייתי עדה ממקור ראשון ושותפה לתהליכי העצמה שעברו החניכים בקבוצות שהדרכתני, ורואה חשיבות עליונה גם לתיעוד האקדמי של תהליכים אלה.

עם זאת, על אף משך הפעילות הארוך של הארגון, והאינטנסיביות של הפעילויות שהוא יוזם, עד היום לא נערך כל מחקר במטרה לבדוק את האפקטיביות של הארגון, ועובדה זו עומדת בבסיס **הרציונל למחקר** הנוכחי. מחקר כזה הוא חיוני כדי לבחון את פעילות הארגון לאורך זמן, ויכול לשמש כלי מרכזי

---

¹חוש"ן (חינוך ושינוי) – מרכז החינוך וההסברה של קהילת הלהט"ב בישראל

בהכרעה האם יש להמשיך ולהפעיל את הארגון באותה מתכונת, או לשנות את צורת הפעילות הבסיסית – הקבוצות החברתיות, על מנת להתאים את אופי הארגון ואופי הפעילות למציאות המשתנה.

מטרות המחקר, אם כן, הן לבחון את החוויות של בני ובנות הנוער הלוקחים/ות חלק בפעילות הארגון, בדגש על תחושת המסוגלות העצמית שפעולות אלה מקנות או אינן מקנות להם; לבחון את תפקידם של המדריכים/ות בקבוצות החברתיות כדמויות סמכות בקבוצות החינוכיות, כפי שהם נתפסים בעיני החניכים/ות; לבחון את תפקידו של ארגון נוער גאה כמוקד למידע, סמכות והעצמה עבור בני/ות נוער להט"בים/ות, ולספק ביסוס מחקרי להמשך פעילות הארגון ולהרחבה שלה.

במחקר זה אשתמש ב**פרדיגמה האיכותנית**, במטרה להבין כיצד העצמת בני ובנות נוער להט"בים/ות יכולה לסייע להם בהתמודדות עם תהליך גיבוש הזהות המינית והיציאה מהארון.

כדי להגיע למטרה זו אבקש לקיים שורה של **ראיונות אישיים** עם חניכים שלקחו חלק בעבר בפעילויות שיזם ארגון נוער גאה. באמצעות הראיונות אני מקווה לקבל תובנות על תהליכי ההעצמה ועידוד תחושת המסוגלות העצמית שיצרו הפעילויות בארגון בקרב החניכים והחניכות, בייחוד בפרספקטיבה של זמן, כלומר – כמה שנים לאחר שהחניכים והחניכות הפסיקו כבר את פעילותם בארגון.

סקירת ספרות

המחקר שמובא לפניכם/ן מבקש להאיר את מצבם של בני ובנות נוער המתמודדים עם שאלת זהותם המינית, מזווית שונה ממרבית המחקרים האקדמיים שעסקו בנושא עד כה. לשם כך יש להציג תחילה את הידע הקיים בשני תחומים, אותם ניתן למצוא בסקירה המובאת לפניכם/ם בכמה תתי פרקים. תת הפרק הראשון מבקש להרחיב את הידע על גיבוש הזהות המינית בגיל ההתבגרות. זאת דרך עיסוק בסיסי בתפיסות של מיניות ומגדר מצד אחד, ומנגד תוך עמידה על הקשיים שאיתם נאלצים בני נוער להתמודד בגילאים אלה, הן מול קבוצת השווים שלהם, בעיקר במסגרת הבית ספרית, והן מול דמויות סמכות בחייהם – הורים, משפחה, מורים ועוד. תת הפרק השני בסקירת הספרות מבקש לעמוד על ההגדרות השונות למונח "מסוגלות עצמית", בעיקר בקרב בני ובנות נוער, לצורך מחקר זה.

מבוא לזהות מינית

המחקר מבקש, כאמור, לבחון כיצד תורמת פעילותו של ארגון נוער גאה את תחושת המסוגלות העצמית בקרב בני ובנות נוער להט"בים בישראל, ולכן ראשית עלינו להבין מהי זהות להט"בית, וכיצד היא מתגבשת ומקבלת את ביטויה בגילאים אלה. לשם כך אביא תחילה סקירה על מודלים מקובלים כיום לגיבוש הזהות המינית, ולאחר מכן אעמיק בהבנה של גיבוש הזהות הלהט"בית בקרב בני ובנות נוער בישראל, על בסיס הכתיבה האקדמית בנושא.

מרבית המחקרים העוסקים בנושא גיבוש הזהות המינית מכירים בכך שתהליך זה מורכב מכמה שלבים או "אבני דרך", שבתורם מלווים בקשיים אישיים וחברתיים עד לקבלת הזהות המינית השונה והשלמה עימה. קאס (Cass, 1979), קולמן (Coleman 1981/1982), פלאמר (Plummer, 1975) וטרודין (Troiden, 1979,1988) יצרו כולם מודלים המורכבים מארבעה עד שישה שלבים בגיבוש הזהות

המינית ההומו-לסבית². בכל המודלים הללו השלב הראשון הוא בלבול זהות, המזוהה עם טרום היציאה מהארון. בשלב זה מתעוררת מודעות לתחושה של שונות, גם אם היא אינה בהכרח מקושרת לזהות מינית שונה. השלב השני הוא של מודעות עצמית בנוגע לזהות המינית השונה, ויכול לכלול התנסויות חד-מיניות ראשונות והתמודדות עם מגוון רחב של סוגיות כגון בדידות, אשמה, ספקות או חרטה. שלב זה מאופיין לא פעם בקשיים חברתיים, ומחקרים אף הצביעו לאורך השנים על קשר ישיר בין נטייה מינית לבין ניסיונות אובדניים של בני נוער, בישראל כמו גם ברחבי העולם (אדלשטיין, 2007, Russel & Joyner, 2001), ומצאו כי קרוב לשליש מבני הנוער החווים ניסיונות אובדניים עושים זאת על רקע נטייה מינית.

השלב השלישי בגיבוש הזהות המינית חל במקביל ליציאה מהארון, ומכונה שלב קבלת הזהות או סובלנות כלפי הזהות. בשלב זה בדרך כלל מתרחשת החשיפה הראשונית של הזהות המינית בפני אחרים, וככל שגוברת הנוחות ושביעות הרצון מההשתייכות לקהילה ההומו-לסבית, כך מתייצבת הזהות המינית, ונוצרת תחושת הזדהות עם קהילה זו ואף גאווה על ההשתייכות אליה.

בשנים האחרונות, עם זאת, עלתה גישה מחקרית שונה, לפיה השלבים השונים בתהליך גיבוש הזהות המינית אינם לינאריים בהכרח, ואף אינם חייבים להופיע כולם בכל תהליך אצל כל אדם להט"ב. המוביל של גישה זו הוא סאוין-ויליאמס (Savin-Williams, 2001), שמחקרו בחן מחדש את הגילאים השונים שבהם דיווחו אנשים לה"בים³ על תחושות שונות הקשורות לגיבוש הזהות המינית שלהם. מקבילה ישראלית למחקר זה נערכה בשנת 2008 על ידי מרכז החינוך וההסברה של הקהילה הגאה בישראל, חוש"ן, וממצאי מחקר זה עולה כי גיל היציאה מהארון הולך ויורד עם השנים, ועומד על כ-15 עבור נערים הומואים או ביסקסואלים, וכ-16 עבור נערות לסביות או ביסקסואליות (עייק ואחרים, 2011), תקופה המקבילה לתקופת הלימודים בחטיבת הביניים ובתיכון.

---

² המודלים מתמקדים בקהילה ההומו-לסבית, מבלי להתייחס לקהילה הביסקסואלית או הטרנסג'נדרית.
³ לסביות, הומוסקסואלים וביסקסואלים/ות – גם מחקר זה אינו מתייחס לטרנסג'נדרים/ות

ארגון נוער גאה, שהחל את פעילותו בתחילת שנות האלפיים (תחילה במסגרת האגודה לזכויות הפרט והחל משנת 2004 כארגון עצמאי), הפעיל פורום מחקר כבר משנותיו הראשונות, במטרה למפות את הקשיים החברתיים הייחודיים למתבגרים להט"בים בישראל. בשנת 2005 פרסם הארגון לראשונה ממצאים על אודות האקלים החברתי בבתי הספר התיכוניים בישראל, כפי שחווים אותו בני ובנות נוער המתלבטים בשאלת זהותם המינית (פזמוני, קמה, שילה, לביא, פנחסי ומנחם, 2005), ושלוש שנים מאוחר יותר התפרסם מחקר דומה מטעם הארגון שבחן את הקשיים החברתיים שחווים חיילים וחיילות להט"בים במסגרת הצבאית (ארגון נוער גאה, 2008). מחקרים אלה הראו כי כבר בגילאים אלה בני נוער רבים מזדהים כלהט"בים, הן בפני עצמם והן בפני סביבתם הקרובה, וחשופים לא פעם לגילוי הומופוביה, אלימות מילולית ואף אלימות פיזית. דמויות הסמכות – המורים בבית הספר והמפקדים בצבא, לרוב אינם באים לעזרתם של בני הנוער הלהט"בים, חלקם מנסים להתעלם מתקריות הקשורות בנטייה המינית של תלמידים או פקודים, ובמקרים מסוימים אף מביעים בעצמם דעות שליליות, סטריאוטיפיות וסטיגמטיות כלפי הקהילה הגאה (Pizmony-Levy, Kama, Shilo, & Lavee, 2008).

מהי מסוגלות עצמית?

לאחר שהרחבנו את הבנתנו לגבי זהות מינית ואופן גיבושה במהלך שנות הנעורים, עלינו עתה להמשיג את המונח "מסוגלות עצמית" על מנת לבחון כיצד תורמת הפעילות של ארגון נוער גאה כדי לקדם תחושה זו בקרב החניכים והחניכות בארגון. מילון אוקספורד מגדיר את המושג כ"סוג של ביטחון עצמי המותאם לסיטואציות ספציפיות". ההגדרה השלטת והמקובלת כיום היא רחבה יותר, ונטבעה על ידי בנדורה, שהתייחס גם למקורות המסוגלות העצמית וגם לתהליכים התורמים למסוגלות עצמית במהלך חייו של אדם (Bandura, 1982). על פי הגדרה זו מסוגלות עצמית (self efficacy) היא האמונה של האדם ביכולתו לנהל אירועים המשפיעים על סביבת חייו ולהשפיע עליהם באופן שיספק את צרכיו, והיכולת של האדם לגייס מוטיבציה, משאבים הקוגניטיביים ומיומנויות הנדרשות לשם כך. ניתן לפתח תחושה של מסוגלות עצמית באמצעות הצלחה במשימות, התבוננות במודלים התנהגותיים, שכנוע מילולי ורמת עוררות פסיכולוגית ופיזיולוגית חיובית. טולי (Tully, 2000), הייתה בין הראשונות שניסתה

להחיל את תיאוריות ההעצמה והמסוגלות העצמית על להט"בים, אם כי לא התמקדה בבני נוער, שהם המוקד של מחקר זה.

מסוגלות עצמית בקרב בני ובנות נוער להט"בים

על אף המחקרים הרבים העוסקים בהעצמה ובעידוד תחושות מסוגלות עצמית בקרב בני נוער, התקשיתי למצוא מחקרים המתמקדים דווקא באוכלוסייה הלהט"בית. מרבית המחקרים בנושא בוחנים את פיתוח המסוגלות העצמית בקרב בני נוער בסביבת בית הספר, או בקרב בני נוער בקבוצות סיכון. מבין המחקרים הבודדים שכן התמקדו בבני ובנות נוער להט"בים ניתן לציין את מחקרם של קרייג, טאקר ווגנר (Craig, Tucker & Wagner, 2008), שבחנו את השיפור בתחושת המסוגלות העצמית של בני נוער להט"בים בעקבות השתתפות בוועידה שהוקדשה להם, ואת מחקרם של קאופמן וג'ונסון (Kaufman & Johnson, 2004) שכלל ראיונות עומק עם 10 בני ובנות נוער להט"בים במטרה לעמוד על גורמים המעודדים את תחושת המסוגלות העצמית של כל אחד ואחת מהם בנפרד. מחקר זה גילה כי גורם עיקרי לפיתוח תחושת מסוגלות עצמית הוא יצירת קשר, רומנטי או אחר, עם בני ובנות נוער להט"בים אחרים, המסייע להתמודד עם תחושת הבדידות.

במסגרת הבית ספרית, שבה מבליים בני ובנות הנוער את מרבית זמנם, אין כמעט התייחסות לנושא הזהות המינית, למעט התייחסויות שליליות, כפי שעלו במחקרים שהובאו לעיל (Shiloh et al, 2004,) (Pizmony-Levi et al, 2008), אף שברמה התיאורטית קיים רצון בקרב קברניטי משרד החינוך ליצור סביבה מקבלת ואוהדת עבור בני ובנות נוער המתלבטים בשאלת זהותם המינית (רובינשטיין, 2011). כאשר נעשה בכל זאת ניסיון מצד בית הספר להעלות על סדר היום את נושא הנטייה המינית, הדבר נעשה במסורה ובאופן נקודתי, אם באמצעות פעילויות בנושא "קבלת השונה", המדגישות את הייחודיות והחריגות של הזהות המינית הלהט"בית (עיני, 2012) ואם באמצעות פעילויות של ארגון חוש"ן, שאינן חלק מתכנית הלימודים הרגילה. פעילויות מסוגים אלה יכולות אומנם לתרום נקודתית לתחושת העצמה של להט"בים, אך הן טיפה בים בהשוואה ל-12 שנות לימוד מלאות שבהן שולט שיח הטרנסקסואלי

בלבד (עיני, 2012), ועלולות לתרום דווקא לתחושות אי-מסוגלות בקרב בני הנוער להט"בים, להגברת תחושות הבדידות והניכור, להעצים תחושות דחק ולגרום להם להישאר "בארון" (רובינשטיין, 2011).

תחושות הבדידות שחווים בני נוער להט"בים הן אחת הסוגיות העולות באופן מובהק במחקרים העוסקים בתחילת תהליך גיבוש הזהות המינית. רוב בני הנוער להט"בים אינם מכירים באופן אישי להט"בים אחרים, והדבר משליך ישירות על הדעות שלהם עצמם כלפי להט"בים (Herek & Capitano, 1996). כדי להפחית מתחושות הבדידות ולאפשר לנערים ולנערות אלה מסגרת חברתית שבה יהיו חופשיים לחקור את זהותם המינית, קמו בעשורים האחרונים לא מעט ארגונים ברחבי העולם המנסים לספק מסגרת שכזו לבני ובנות נוער המתלבטים בשאלת זהותם המינית. בויקיפדיה, האנציקלופדיה המקוונת, ניתן למצוא ערכים עבור לא פחות מ-38 ארגונים כאלה, למעלה ממחצית מהם בארצות הברית (Wikipedia, 2015). הארגון הבינלאומי IGLYO⁴ מאגד כיום תחתיו 88 ארגונים מ-45 מדינות, רובן באירופה (IGLYO, 2015). עם זאת, מרבית הארגונים אינם ייעודיים עבור בני נוער, ופועלים למען קידום אג'נדה להט"בית רחבה יותר, כמו הפקת מצעדי גאווה שנתיים, העלאת מודעות למחלת האיידס, תמיכה בהורים שילדיהם יצאו מהארון ועוד.

מסגרות חברתיות שונות במקצת נפוצות כיום בארצות הברית, ונקראות Gay-Straight Alliances (GSA) – קבוצות משותפות ללהט"בים/ות ולסטרייטים/ות, במסגרת בית הספר, הקולג' או האוניברסיטה, שמטרתן ליצור דיאלוג בין שתי הקבוצות (Russel & Joyner, 2001). מחקרים רבים נערכו דווקא סביב קבוצות אלה וסביב תרומתן לתחושת המסוגלות העצמית של בני נוער (Poteat et al, 2015; McCormick, Schmidt, & Clifton, 2014; Fetner & Elafros, 2015 ואחרים), אך מחקרים בודדים בלבד התמקדו בקבוצות ובארגונים המורכבים אך ורק מבני ובנות נוער להט"בים, באופן הפעולה שלהם, ובאפקטיביות של פעילות אלה לאורך השנים, והמחקרים שכן נעשו בתחום זה בוצעו ברובם לפני

שנים רבות, ובאקלים חברתי שונה, כגון זה של רובינסון (Robinson, 1991) שבחן קבוצות תמיכה לבני נוער להט"בים, של טראוורס ופלואטי (Travers & Paloetti, 1999) שבדקו את יעילותה של תכנית ספציפית לבני נוער להט"בים בקנדה, או של מאלון (Malon, 1997) שבחן קבוצות של בני נוער להט"בים שחיו מחוץ להשגחת הוריהם.

סיכום הידע הקיים והצגת שאלת המחקר

כפי שהדגמתי בסקירת הספרות, על אף מורכבות החוויה של בני ובנות נוער להט"בים בישראל, וההתעניינות האקדמית ההולכת וגוברת בה, מעטים המחקרים העוסקים באוכלוסייה זו. מעטים אף יותר מחקרים הבאים מתוך גישה פוזיטיבית, ואינם מנסים לבחון רק את הקשיים שעימם מתמודדים בני נוער כאמור, את גורמי הסיכון בקרב פלח אוכלוסייה זה, והתנהגויות אובדניות שלעתים מלוות את תהליך גיבוש הזהות המינית והיציאה מהארון. הידע הקיים יוצא בחלקו הארי מנקודת הנחה כי גילוי הזהות הלהט"בית מלווה בתסכול, מורכבות, דיסוננס פנימי כמו גם השלכות נפשיות של דיכאון ותחושת בדידות, אך ממאן להתמקד בכוחות, בנקודות ההצלחה ובהישגים של בני ובנות נוער להט"בים. גישה זו משמרת ומנציחה את מערך הסדר החברתי שעדיין רואה בזהות הלהט"בית חריג או סטייה מהנורמה, ומפעיל על הקהילה הלהט"בית מנגנון של סטיגמטיזציה ודחיקה אל השוליים. מחקר האקלים הבית ספרי של ארגון נוער גאה חושף כי מרבית התלמידים והתלמידות הלהט"בים חשופים לאמירות הומופוביות ואף לאלימות פיזית ומילולית בסביבת בית הספר. המורים, דמויות הסמכות בסביבה זו, גם אם אינם לוקחים חלק ישיר בגילויי הומופוביה אלה, אינם נוקטים עמדה שכנגד, ובעצם משתפים פעולה עם יצירת סביבה שאינה אוהדת לזהות מינית או מגדרית לא נורמטיבית. לכך מצטרפת העובדה כי לאורך כל שנותיהם במערכת החינוך, תלמידים נחשפים לעתים רחוקות לנושא הנטייה המינית כחלק ממערכת השיעורים (Ben-Ari, 2001). בעשור האחרון בישראל נכתבו מערכי שיעור בנושא זהות מינית שאמורים להיות חלק ממערך "כישורי חיים", שיעורי חובה הנכללים בתכניות הלימוד של חטיבת הביניים (ynet, 2006). אולם, על אף שהמערכים זמינים להורדה מאתר משרד החינוך, הרי שלכל מורה שמורה הזכות לבחור האם להעביר מערכים אלה או לא, ולאורך השנים במרבית בתי הספר בארץ מערכים אלה

לא הועברו מעולם (לויאני, 2015). ההתעלמות הגורפת מהעולם הלהט"בי במסגרת הבית ספרית, המהווה את מסגרת ההתייחסות המרכזית של בני ובנות הנוער, יוצרת תחושה של חוסר מסוגלות, ניכור וחוסר שייכות בקרב תלמידים ותלמידות להט"בים/ות.

במציאות זו, פעילותו של ארגון נוער גאה ראויה למחקר, מכיוון שהיא מלווה נערים ונערות המתלבטים בשאלות זהותם המינית בגילאי חטיבת הביניים, התיכון או הצבא, המקבילים לשלב הראשון או השני שמגדירים המודלים השונים שהובאו לעיל. הקבוצות החברתיות של ארגון נוער גאה הן המקום היחיד שבו יכולים אותם בני ובנות נוער לחקור את זהותם המינית ללא שיפוטים מצד הסביבה, וללא צורך להסתיר זהות זו. תקופת הפעילות בארגון מקבילה בדרך כלל להתפתחות הזהות המינית בהתאם לשלבים הנוספים שמגדירים המודלים, ולקבוצות החברתיות יש מקום מרכזי בהתפתחות זו, שכן הן מציבות את הזהות המינית של החניכים/ות (כמו גם של המדריכים/ות) במרכז ומציגות אותה, גם אם לא כחיובית בהכרח, לא כגורם שלילי או חריג. מנגד, עצם קיומו של ארגון נוער גאה כארגון המיועד אך ורק לבני/ות נוער המתלבטים בשאלת זהותם המינית, עולה בקנה אחד עם הנורמות החברתיות לפיהן אין מקום לדיון בשאלות אלה בכל מסגרת אחרת שהיא חלק משגרת חייהם של בני ובנות הנוער – בית הספר, תנועות הנוער או מסגרות חברתיות אחרות.

ממטרות מחקר אלה עולה שאלת המחקר – כיצד תורמות הקבוצות החברתיות שמפעיל ארגון נוער גאה, והמדריכים/ות המנחים/ות אותן, לתחושת המסוגלות העצמית של החניכים/ות בקבוצות, לאורך זמן?

מתודולוגיה

לאור מיעוט המחקרים בנושא, כפי שעלו בסקירת הספרות שלעיל, נבחרה לצורך מחקר זה שיטת מחקר איכותנית, המתמקדת במספר קטן של נחקרים. במהלך חודשי המחקר נפגשתי עם 10 חניכים וחניכות לשעבר בארגון נוער גאה, שהשתתפו בפעילויות הקבוצות החברתיות של איגי עד לפני שנתיים לכל הפחות. בשלבים ראשוניים של המחקר ביקשתי לשוחח גם עם חניכים בהווה ועם מדריכים בעבר ובהווה של הקבוצות החברתיות, כדי לקבל מגוון רחב של זוויות ראייה, אולם עד מהרה הבנתי כי עדיף להתמקד דווקא בזווית ראייה אחת מבין המגוון. בחרתי להתמקד בחניכים ובחניכות לשעבר, היות שהשנים שעברו מאז סיימו את פעילותם בארגון מקנות להם פרספקטיבה שונה על התפקיד שמילאו הקבוצות החברתיות בארגון בחייהם, כמו גם אפשרות לראות כיצד משתקפת חוויה זו בחייהם כיום כאנשים בוגרים.

המראיינים

- טל, בת 29 מחולון. הייתה חניכה בשנים 2005-2008.
- סיון, בת 29 ממודיעין. הייתה חניכה בשנים 2005-2007.
- דניאל, בת 26 מרמת גן. הייתה חניכה בשנים 2004-2008.
- קובי, בן 25 מפרדס חנה. היה חניך בשנים 2009-2011.
- עידו, בן 23 מפתח תקווה. היה חניך בשנים 2010-2012.
- ערן, בן 21 מירושלים. היה חניך בשנים 2009-2013.

מהלך הראיון

עם כל אחד מהנחקרים נפגשתי לראיון אישי של כשעה. הראיונות הוקלטו, ובמהלכם גם רשמתי לעצמי משפטי מפתח שנאמרו. את כל הנחקרים שאלתי במהלך הראיון כמה שאלות מנחות:

- כיצד שמעת לראשונה על הארגון ומה שמעת עליו? באיזה שלב בחיים היית אז? מה גרם לך להחליט להגיע לארגון?

- תארי את החוויה של הגעה לארגון בפעם הראשונה. איזה תחושות ליוו אותך – חיוביות ושליליות? מה גרם לך להמשיך ולהגיע גם אחרי הפעם הזאת?

- כמה זמן המשכת להיות פעילה בקבוצה או בארגון ולמה? איזה חלק מילא הארגון בחייך בתקופה הזאת? איזה שלבים עברת בחיים בהקשר לזהות המינית שלך (יציאה מהארון, זוגיות, פעילות במסגרות קהילתיות אחרות)?

לפני תחילת הראיון חשפתי בפני הנחקרים כי מדובר במחקר לצורך עבודה סמינריונית בתואר שני בלימודי מידע, מבלי לציין את נושא הקורס או את נושא העבודה. בתום הראיון חשפתי גם פרטים אלה, ושאלתי את הנחקרים האם יש להם דברים נוספים לומר בהקשר לנושא הקורס והעבודה. כל הראיונות תומללו, ונקודות המפתח בכל אחד ואחד מהם קוטלגו בהתאם לנושאים ולמילות מפתח, כפי שאציג בפרק הממצאים להלן.

ממצאים

על ההגעה לארגון

המרואיינים הגיעו לארגון בשלבים שונים של גיבוש הזהות המינית שלהם. חלקם, כמו סיוון או עידו כבר היו "מחוץ לארון", טל הייתה בארון, בעוד שקובי ודניאל היו "חלקית" בארון⁵. עם זאת, אף אחד מהנבדקים לא ידע על קיומו של ארגון נוער גאה, וכולם גילו על פעילותן של הקבוצות החברתיות במקרה. דניאל קראה על הארגון בעיתון, ובעקבות כך חיפשה עליו מידע נוסף:

"קראתי על איגי פעם ראשונה בעיתון, ידיעות או מעריב או משהו כזה. באיזושהי כתבה ... הארגון היה יחסית צעיר. לא ידעתי המון. ידעתי שזו איזושהי קבוצה של בני נוער בטווח גילאים שהיה רלוונטי."

באופן דומה גם טל חיפשה מידע כללי באינטרנט, וכך גילתה לראשונה על קיומו של הארגון:

"התחלתי לחפש באינטרנט. זה היה בהתחלה של האינטרנט, של החיפושים ... חיפשתי אנשים שהם כמוני. כתבתי משהו בסגנון 'בנות נמשכות לבנות', לא ידעתי מה זה להט"ב אז חיפשתי 'קהילה הומו-לסבית'. לא היה לי מושג מה זה להט"ב בכלל. זה היה פשוט לחפש הכי א"ב כזה. 'לסביות', 'הומואים', משהו 'מפגש', 'קבוצה', 'לדבר'. הדבר הראשון שקפץ לי היה הקו תמיכה, ואמרתי 'לא, זה לא מה שאני צריכה'. אז אחרי זה הגעתי לאיגי."

סיוון קראה על פעילות הארגון בפורום אינטרנטי:

"כנראה קראתי באיזה פורום או משהו כזה, על קבוצה ... או בפורום של איגי, או בפורום גאה כלשהו ב'תפוז', 'צבא וגאווה' או משהו כזה. זה היה בשלב שאני הייתי לסבית בחיתוליה, שזה אומר שידעתי שאני נמשכת לבנות, אפילו הייתה לי בת זוג, אבל לא הכרתי שום מסגרת לסבית או להט"בית"

גם עידו חיפש באינטרנט מידע כללי על קבוצות גאות וכך הגיע לאתר הארגון:

"חיפשתי קבוצה חברתית להיות בה. קבוצה של הקהילה הגאה בעצם. חיפשתי באינטרנט 'קבוצות לנוער גאה' או 'קבוצות גאות לנוער' או כל דבר בסגנון. התוצאה הראשונה הייתה איגי, ויותר מזה לא חיפשתי."

---

⁵ על המשמעות של הארון עבור כל אחד מהמרואיינים אעמוד בהמשך

בשונה מהאחרים, ערן וקובי שמעו על הארגון, כמה שנים מאוחר יותר, בזכות פעילות שיווקית יזומה.

לערן נודע לראשונה על הקבוצה מפרסומים שחולקו בבית הספר בו למד:

"היו פלאיירים יפים כאלה עם דמויות מגיינג'ר, שהיו מאוד יפים, ואמר "מתלבט? תומר? בוא לבית הפתוח"⁶ ואת השעות של קבוצת הנוער. הם היו בבית הספר שלי ... אני חושב שהם הגיעו דרך היועצת, זאת אומרת מישהו קיבל אותם, היועצת או המנהלת שלי ... הבחור שיצאתי איתו באותה תקופה ... הביא לי פלאייר ואמר 'בוא נלך'."

קובי, לעומתו, קיבל מסר דרך אחד מאתרי ההיכרויות המיועדים לקהילה הלהט"בית מאחד המדריכים בקבוצה:

שמעתי על איגי דרך המדריכים. לא ידעתי שקיים ארגון כזה בכלל. קיבלתי הודעה באטרף?⁷ זאת הייתה תקופה שהעולם הזה היה לי מאוד חדש ... כשחיפשתי באינטרנט ... אתה אומר 'אוקי, אני נמשך לגברים, יש לי נטייה מינית, איפה אני חווה אותה? איך אני מבטא אותה?' כשאתה מחפש באינטרנט אתה ישר נחשף לצ'טים ולאחרים כאלה ... קיבלתי הודעה מאחד המדריכים על איגי, והגעתי עם חבר טוב."

הפרטים על מקומות הנפגש נמסרו למרואיינים בשיחה טלפונית עם מדריכים. שיחה שנועדה, בין היתר, לוודא כי לקבוצות יגיעו רק חניכים אשר מבינים מראש את מטרת הקבוצה, וכדי לא לחשוף ברבים את מיקום המפגש⁸. המרואיינים מתארים תחושות של חרדה וחשש לפני ההגעה לקבוצה בפעם הראשונה:

דניאל:

"הפעם הראשונה הייתה מפחידה. החוויה שלי הייתה מאוד של חשש. הייתי נורא צעירה, ואני זוכרת שבאתי קצת לפני ותצפתתי על אנשים שנכנסים, וכולם נראו לי נורא גדולים. הרגשתי קצת לא קשורה."

סיון:

---

⁶ הארגון הירושלמי של הקהילה הלהט"בית, במסגרתו פועלות קבוצות הנוער בעיר.

⁷ אתר ההיכרויות הפופולרי ביותר לקהילה הגאה.

⁸ המקרים היחידים בהם נחשפים פרטי מיקום המפגש באינטרנט הם של קבוצות תל אביב, שנפגשות כיום במרכז הגאה בגן מאיר, ובעבר בבית האגודה לזכויות הלהט"ב, וכן של קבוצות ירושלים, שנפגשות בבית הפתוח בירושלים. בכל שאר הערים הקבוצות נפגשות במתנ"סים עירוניים או מתקנים עירוניים אחרים, ומיקומם חסוי כדי להגן על פרטיות המשתתפים.

מצאתי טלפון של המדריכה, התקשרתי אליה ולדעתי לקח חודש מהטלפון הזה עד שהגעתי לקבוצה ... הגעתי בפעם הראשונה עם חברה טובה ... זה היה בסניף של האגודה⁹ בנחלת בנימין ... הכרתי את המקום. את התחתית של המקום, ששם הייתה הערימה של העיתונים¹⁰, ומדרגות שהיו צבועות בצבעי הגאווה. בפעם הראשונה שהגעתי לקבוצה עליתי במדרגות בצבעי הגאווה, הגעתי למקום שהיה מאוד צפוף. מסדרונות קטנים כאלה ... זאת הייתה מבחינתי קצת עבודה להגיע לקבוצה הזאת. סוף סוף הגעתי. בואו נתחיל."

טל:

"לא ידעתי למה לצפות. כשהגעתי לשם הייתה לי את החרדה הראשונה. זה היה בכפר סבא, מתחת לקניון ערים, מתחת לבמה, בחוק. ממש היה פשוט 2 חדרים, של הקטנים והגדולים, ויש שם כל מיני ילדים שמסתובבים, כי זה קניון. כל הזמן חיכיתי, וזאת גם פעם ראשונה, את לא בטוחה, את מחכה לראות מי ייכנס. אז את יושבת בצד, בטווח של איזה 20-30 מטר, ומחכה לראות איזה סוגי אנשים ייכנסו ... ונכנסתי אחרי כולם, כי זאת הייתה פעם ראשונה שלי ... וככה לקחתי את האומץ, כמו חייזר להיות אחריהם."

קובי:

"דיברתי בטלפון עם המדריכה, נפגשנו בסמוך למתנ"ס, ואז הגענו. נכנסנו לקבוצה, וזהו - זאת הפעם הראשונה שלי. זאת הייתה תחושה שאני לא אשכח בחיים. אני זוכר שנכנסתי, פתחתי את הדלת, ואני ממש זוכרת את זה ויזואלית ... זה היה כמו להיכנס בפעם הראשונה למוסד, כמו כיתה א', 'חווית כיתה א', חווית תיכון, חווית צבא"

ערן:

"לא באנו ביום של פעולה כי פחדתי מה יקרה אם יהיו שם אנשים שאני מכיר. באותה תקופה מאוד פחדתי שיוציאו אותי מהארון ... הלכנו יומיים קודם כדי לפגוש את המדריך ... הוא הראה לי את המקום ... הייתי עם שם בדוי, הוא לא ידע מה השם האמיתי שלי, והוא שאל, והתעניין, ואמר 'טוב, תבוא עוד יומיים לפעולה, ואם נראה שמישהו מכיר אז נתפוס אותו בצד ונגיד לו שפה קוראים לך

---

⁹ האגודה לזכויות הפרט, הידועה יותר כ"האגודה לזכויות הלהט"ב".

¹⁰ "הזמן הוורוד", ירחון שפרסמה באותם שנים האגודה לזכויות הפרט וחולק חינם.

מקט'. ואז באתי לקבוצה. הייתי נסער מכל זה. אני זוכר שהיה סבב, ואני לא יודע אם זה אמין, כי אני מאוד אוהב לדבר, אבל היה לי מאוד מאוד מביך לדבר בסבב הראשון."

עם זאת, כבר בכניסה הראשונה למפגש מדווחים כל המרואיינים על תחושה שונה לחלוטין שתפסה את מקומה של החרדה – תחושה של שייכות וקבלה מיידית:

דניאל:

"כולם היו נורא נחמדים ומאוד יצאו מגדרם כדי להיות חמודים ואקסטרה נחמדים לילדה שפתאום הצטרפה."

סיון:

"ישבנו שם קבוצה של 6 בנות ... אני חושבת שזאת הייתה פעולה ראשונה של אותה שנה, אז הגיעו עוד 2 שהכירו אחת את השנייה, והשתיים האחרות לא הכירו אף אחת. אין לי מושג על מה דיברנו בפעולה הזאת. ידעתי בוודאות בסוף הפעולה שאני אבוא שוב ... כי זה היה מאוד כיף. הבחורות היו מאוד נחמדות. המדריכות היו מאוד נחמדות. מצחיקות כאלה, ברוח טובה. ממש היה מפגש ברוח טובה. והייתי צריכה לדבר. הייתי צריכה לדבר עם לסביות. לא להתכתב איתן, לא לכתוב מסרים פרטיים, לשבת ולדבר עם לסביות."

טל:

"משהו מאוד הרגיש לי שזה כן. כל הזמן הרגשתי משהו שאני שייכת. למרות שהיה לי קצת קשה בהתחלה. זאת הייתה מלחמה אישית. אותה הרגשה שמשהו מרגיש נכון. ... אין איך לפרט את זה במילים. פשוט ככה. שזה מרגיש לך נכון ואת רוצה לדעת למה זה מרגיש נכון ... כל הזמן פחדתי שמישהו יסתכל עלי מוזר, אבל שם אף אחד לא מסתכל מוזר. היה בזה משהו מאוד מנחם."

עידו:

"כבר מהפעם הראשונה שהגעתי החוויה שלי הייתה מצוינת. נהניתי מכל פעם שהייתי. זה התחיל מאוד בהיי גבוה .. הרגשתי שאני מתחבר ושיש לי איזשהו פתח אור לחברים מהקהילה שלא היו לי עד אז ... המדריכים היו מאוד ידידותיים. זה היה מהנה. זה היה מצחיק. הייתה אווירה כיפית, מצחיקה, מלמדת, מקבלת. במפגש הראשון לא הכרתי אותם אבל במפגש השני כבר ידעתי שהם יהיו שם, וכבר קבעתי איתם."

קובי:

“באיגי אתה פתאום רואה אנשים כמוך - תיכוניסטים וחיילים, עם בסיסי שיחה אחרים, וזה עולם אחר. איך שנכנסתי לשם אמרתי 'אלה החבר'ה שלי'. זאת אומרת אלה האנשים שאתה יודע אוטומטית שיהיה לך נושאי שיחה שהם נושאי שיחה על החיים ונושאי שיחה משותפים, חוויות משותפות ... כולנו היינו חברים. כל ההפסקות האלה, וכל הדיבורים, וכל הקפה אחר כך. אתה בא לפעולה אבל אתה יודע שזאת לא מסגרת חינוכית של מורה ומחנך אלא היה גם מעבר לזה.”

ערן:

“מצד אחד הרגשתי קצת אאוטסיידר ... מצד שני הרגשתי פתאום מאוד מאוד שייך, כי קצת אימצו אותי. הם היו בני 18 ואני הייתי ילד, והיה להם נורא נוח לאמץ אותי ... הרגשתי כאילו מצאתי בבת אחת 5 אחים גדולים או מדריכי תנועת נוער, שעשו ויודעים. אגב, זה היה פחות הומואים, זה היה בעיקר בנות. כן היה מקום מאוד של שייכות. זה הרגיש מאוד בבית מאוד מאוד מהר. ממש מההתחלה. הייתה אווירה מאוד כיפית.”

תקופת הפעילות בארגון

כל המרואיינים המשיכו להשתתף בקביעות בפעילות הקבוצות לאורך תקופות ארוכות, וחלקם אף לקחו חלק בפעילויות של כמה קבוצות במקביל:

דניאל:

“המשכתי להגיע לאיגי בערך עד גיל 19. בשלב מסוים התחלתי פחות לבוא. הייתי בצבא, אז לא תמיד יוצא להגיע ... הלכתי גם לקבוצה בפתח תקווה, וגם לקבוצה בכפר סבא ... אפילו באיזשהו שלב הייתי באיזה 'מועצת השרון' לענייני משהו של איגי ... אלמנט מאוד משמעותי בחיים שלי. זה היה ממש חלק מההגדרה העצמית שלי - לא רק להיות לסבית אלא להיות לסבית שהיא באיגי.”

טל:

“יצא לי להיות בכמה קבוצות של איגי. הייתי בכפר סבא, בפתח תקווה והייתי בעוד איזה 3 קבוצות בתל אביב. הייתי 6 שנים סך הכל.”

ערן:

“נשארתי 3 שנים בקבוצות נוער ... הייתי מאוד מאוד מחויב רגשית. הייתי הולך כל שבוע. ברזל. בא מוקדם, יושב עם חברים. עוד לא היה וואטסאפ, היינו מדברים במסנג'ר על מתי מגיעים. מביא חברים אחרים. היה לי מאוד חשוב להביא עוד אנשים ... לא רציתי ללכת לקבוצה קבועה של איגי בת"א, כי מה איבדתי שם? יש לי את זה בירושלים. הייתי במטבחון 11, אבל לא באופן רציף.”

עידו:

“הגעתי מדי שבוע במשך שנתיים וחצי עד שקצת נגמר לי הסוס וכבר לא כל כך רציתי לבוא כי כבר הרגשתי בוגר”

סיון:

“המשכתי להגיע שנתיים עד שהגעתי לגיל 23, שזה גיל הגג של הקבוצות, ואז התחלתי להדריך קבוצה בעצמי. הפסקתי להגיע לפעולות כחניכה, והתחלתי להגיע כמדריכה. התחלתי להגיע למפגשים של מדריכים, סמינרים, לפחות 3 בשנה.”

תרומת הפעילות בארגון לעיצוב הזהות הלהט"בית

בכל הראיונות חזרה ועלתה נקודה בולטת, והיא החשש מפני סטיגמות וסטריאוטיפים שנפוצים כלפי הקהילה הגאה. ההשתתפות בפעילויות באיגי סייעה להפיג חשש זה, ולבסס רושם מציאותי יותר על הקהילה הגאה, שמבוסס על התרשמות אישית ולא על דעות קדומות. דניאל, למשל, חששה שהיא אינה עונה על הדימוי הנכון של לסבית:

“כשרק גיליתי על עצמי בגיל 13 היה לי איזשהו אימג' מאוד ברור בראש של מה זה לסבית. שזה בגדול כנראה איזושהי בחורה שהולכת עם בגדים רחבים שחורים, חסרת חוש אופנתי, לרוב לא נראית טוב. איזשהו אימג' מאוד מסוים כזה שהיה לי בראש בתור בחורה צעירה, ומעבר לזה שזה לא נכון והכרתי הרבה מאוד אנשים ממגוון מאוד רחב ואין דרך אחת להיות הומו טוב או לסבית טובה.”

סיון חששה שהנשים האחרות שתפגוש באיגי יהיו כאלה שעונות בדיוק על אותו דימוי:

---

¹¹ מועדון נוער לא פורמלי שמפעיל איגי בת"א.

"חשבתי שאני אכנס ואני אראה לסביות נורא גבריות ומפחידות, עם מגפיים כבדים וקצוצות שיער, והדבר הראשון שהארגון הזה לימד אותי שלא, שלסביות נראות כמוני, וכמו בחורות אחרות, וחלקן קצוצות שיער, וחלקן הולכות עם מגפיים, אבל שיש הרבה סוגים של לסביות. לא הכרתי סוגים של לסביות. הכרתי אותי והרגשתי לסבית לא מספיק טובה, כי הייתי מאוד נשית אז. בקבוצה זה היה של לסביות, אבל אחר כך הכרתי עוד הרבה... שאין דבר כזה, אין שבלונה, אין "לסבית", יש מגוון נשים, שהן גם לסביות, אבל הן כל מיני דברים לפני שהן לסביות."

טל ציפתה למצוא באיגי להט"בים סטריאוטיפיים, והופתעה לגלות שלא כך היה:

"לא ידעתי למה לצפות... כל הזמן חיכיתי, וזאת גם פעם ראשונה, את לא בטוחה, את מחכה לראות מי ייכנס... איזה סוגי אנשים ייכנסו. איזה סטיגמות ייכנסו פנימה..."

החששות של קובי נבעו דווקא מהיכרות מוקדמת עם הצד השלילי והסטריאוטיפי של הקהילה הגאה:

"נכנסתי וראיתי עוד בני נוער בגיל שלי... זה היה לי כל כך רחוק מההיכרות הזו של עולם הלהט"ב, כי כשחיפשתי באינטרנט הגעתי לכל מיני מקומות חשוכים... זאת הפלטפורמה הראשונה שאתה נחשף אליה... פלטפורמה שהיא וירטואלית, מאוד מאוד מינית, מאוד בוטה... אין לה חתך גילאים, אתה רואה מבוגרים, צעירים, יש איזה בלבול גילאים, אתה לא יודע למי לפנות ולמי לא."

גם ערן חשש שימצא בקבוצה הומואים שיענו על הסטריאוטיפים שעליהם גדל:

"האם המדריכים יהיו הומואים זקנים בני 30 שכבר למדתי להכיר ולפחד מהם ולשמוע מהם סיפורי זוועות, שאורבים לנוער מחוץ למסיבות? ... האם זה יהיה כוך חשוך כזה שאני לא אצליח למצוא? ... כל הדימוי היה מאוד מאוד 'ספוקי' בעיניי... חשבתי על איזה זוממי מזימות באיזה מתנס נטוש ואפל, הומואים שמתכננים את מצעד הגאווה. לא דמיינתי מקום פתוח שאנשים נכנסים ויכולים לשבת... מאוד לא כמו שחשבתי, לא הומואים זקנים ומגעילים, לא כוך מגעיל."

עידו הגיע לקבוצה וגם הוא גילה שם סוגי אנשים שונים מכפי שציפה:

"לא קל לנו לראות פתאום טרנסג'נדר או טרנסג'נדרית, לא קל לנו לראות מישהו שהוא הומו דתי או מסורתי, כל מיני דברים שאתה לא רגיל לראות ביום יום ואתה לומד לקבל, להוריד את הסטיגמות... גם אם אתה מחוץ לארון אתה הרבה פעמים חוטף את הסטיגמות ומושך אש, במיוחד בתקופת החטיבה והתיכון."

במהלך שנותיהם בארגון הפכו הקבוצות החברתיות של איגי לבסיס של מסגרת חברתית רחבה יותר עבור המרואיינים, שתפסה מקום עיקרי בחייהם, גם מחוץ לשעות הפעילות של הקבוצה:

דניאל:

"חברתית הרגשתי שאני ממש פורחת וכיף לי ... אפילו היום מי שהיום אשתי פגשתי אותה בקבוצה. באמת איזושהי תחושה חברתית מאוד חמה ונעימה שלא הצלחתי להגיע אליה ממקום אחר ... זה לא בדיוק חברים. זה איך שאני התעצבתי לאור זה שפעם ראשונה פתאום פגשתי אנשים שאני מרגישה בנוח לדבר איתם."

טל:

"כל החברים שלי, היו בודדים שהיו סטרייטים, כל החברים שלי היו מהקהילה. פתאום זה נראה משהו מאוד נורמטיבי. גם לא מאיגי. כשהיינו יוצאים הייתי מכירה חברים של חברים ... זה היה העולם שלי. כל יום. וזה היה יציאות, וזה היה מפגשים, זה כבר נהיה לי דבר כל כך שגרתי ... אם לא היה לי את איגי, מה היה קורה היום? יכול להיות שעדיין הייתי בארון. אולי הייתי יוצאת לפני שנה, ולא בגיל 21. כמה דברים הייתי מפספסת. כי הפער של החוויות שעברתי מגיל 21 עד היום רובו זה בזכות איגי."

עידו:

"לא החלפתי את החברים הסטרייטים בחברים מהקבוצה. זה לא מה שקרה. הם פשוט נוספו. היום אם אני מתחבר עם אנשים חדשים הם לרוב גייז, אבל החברים מאז לא השתנו ... עדיין אין לך מספיק אנשים שאתה מכיר בתקופת החטיבה, והתיכון והלימודים שלך שהם להט"בים. ופתאום לפגוש אותם בהיקף יותר גדול, בכמות, במסה, זה עדיין משהו שהוא פחות נפוץ מחוץ לתל אביב. וזו ההזדמנות. אני לא חושב שזה נכון רק עד גיל 23, אני חושב שלאיגי יש איזשהו מקום עד גיל 27 אפילו."

קובי:

"אתה מתרגל למקום, מתרגל לחניכים, מתרגל למדריכים. זה כבר נהיה חלק מהחיים שלך באותה נקודת זמן. כמו שהיה את הבית ספר היה גם את איגי ... אחרי איגי אתה הרבה יותר אדם בפני עצמך. עצמאי, משתחרר מהצבא, רוב החברים שלך הם להט"בים, עברו שנתיים, זה מעצב אותך בתור בנאדם."

היינו מדברים שם על המון דברים. זה לא כמו צופים או בני עקיבא שיש סתם נושאים או עושים קומז'יק. זה היה מעבר. זה היה משהו שהיית חוזר הביתה ומישהו מקבל אותך."

סיון:

"איגי עשה לי דברים נפלאים ... זאת הייתה הפעם הראשונה שממש היה לי לתת את הדברים שהיו צריכים לקבל. זה עשה לי קשרים מאוד מאוד טובים. לא רק קשרים. יש המון אנשים שליוויתי אותם בשלבים מאוד קריטיים בחיים שלהם ששנים אחר כך אמרו לי כמה הם מוקירים לי תודה שתפסתי אותם בדיוק ברגע הנכון. וזה חתיכת דבר להיות במסגרת כזאת שבכל הכיוונים גם מלמדים אותי וגם אני מלמדת אחרים, והכל זה איזה מין מעגל כזה של נתינה. תמיכה."

ערן:

הייתי מאוד מעורב רגשית והיה לי מאוד חשוב שהקבוצה תצלית, לא רק בשביל עצמי. זה מקום שתפסתי בו הרבה אחריות. הייתי בקשר עם שאר החניכים במסגרת כל הזמן. אחרי זה כשהיה פייסבוק אז בפייסבוק ... הקבוצה נתנה לי זהות, נתנה לי קהילה. היו לי חברים הומואים אבל הם לא היו הקהילה שלי. הם היו פרטים שאני מכיר. לא הרגשתי שייכות אליהם ברמה יותר גדולה. זה נתן לי המון זהות.

מרבית המרואיינים ציינו כי אחד הגורמים המשמעותיים ביותר עבורם בפעילות באיגי היה הידע והכלים שצברו, שסייעו להם לגבש דעות, עמדות ותפיסות עולם:

עידו:

"הסתקרנתי ... כל הפעילות הרי יש להן נושא, וחלק מהעניין היה שהסתקרנתי לדעת מה יהיה הנושא בשבוע הבא ... אני לוקח איתי את החשיבות של חינוך כערך. העובדה שאתה פוגש אנשים שיכול להיות שהם בני 16 ויודעים הכל, ויכול להיות שהם בני 23 ולא יודעים כלום ... כולנו בני אדם וכולנו רוצים להגיע לדברים, ולפעמים מישהו צריך חינוך או השכלה."

קובי:

"אני אדם שמאוד צמא למידע. תמיד אוהב לשמוע ואוהב תכנים ... הייתי בשלב של מינוס מינוס. הייתי כל כך בור ... אני חושב שאלה השנתיים שעיצבו אותי בתור להט"ב. כשאני משווה היום לעומת

החברים הלהט"בים שלי, יש לי 'פור' עליהם, כי גם להט"בים יש להם בורות על עולם הלהט"ב, נגיד על נישואים חד מיניים, ועל ההיסטוריה הלהט"בית, היסטוריה פוליטית - מצעדי גאווה, למה, איך, כמה ולמה. אתה רואה את הדברים מנקודת מבט אחרת בתור להט"ב שהיה באיגי מאשר להט"ב שלא היה באיגי."

סיון:

"יש נושא, כל פעם נושא אחר. מאוד למדתי שם. במפגש הראשון הזה לא ידעתי שזה יקרה, אבל בדיעבד בכל מפגש היה משהו חדש שלא חשבתי עליו אף פעם, או בכלל לא ידעתי שהוא קיים ... זה כמו לקחת קורס של משהו. כל פעם מתקדמים בחומר. ככה הרגשתי: 'אני כבר 3 חודשים הולכת לקבוצה אני יודעת הרבה יותר ממה שידעתי כשהגעתי רק'."

טל:

"לא היה לי מושג מה זה להט"ב בכלל. לא היו לי שום הגדרות ... פעם ראשונה ראיתי סרט לסבי ראשון שלי. פעם ראשונה שאני מדברת עם מישהו על זה ... היו מדריכים מדהימים בקבוצה, והכל היה מחבק, והיו פתאום התפתחויות שפתאום הביאו מישהו, היה לנו את אברי גלעד שהגיע לדבר, ורונה קינן הגיעה. זה היה מאוד נחמד לראות מעבר לשיחות שלנו, היו התפתחויות, עוד הגדלת ראש"

ערן:

בשנה הראשונה שלי היו המון פעולות שיצאתי מהן עם תובנות ... גם אחרי זה, גם שנה וגם שנתיים אחרי זה עוד היו פתאום פעולות שהרגשתי ממש... הייתה פעולה שהמדריכים הביאו, פעם ראשונה שפגשתי מישהו שחי עם HIV ... פעולה שהייתה מאוד משמעותית ... הקבוצה שינתה לחלוטין את כל מסלול חיי. איך שאני תופס סולידריות, המושגים הקוויריים שאני משתמש בהם היום, כל השיח שלי, חיבור לפמיניזם. הילד בן ה-13 שהגיע לקבוצה לא הכיר שום... לא רק ידע. חיבור מאבקים. כל התפיסה הפוליטית שלי התעצבה בקבוצה. לגבי הקהילה הגאה, ולא רק.

לאחר הפעילות בארגון

מרבית המרואיינים מתנדבים כיום בעצמם במסגרות בתוך קהילת הלהט"ב:

- סיוון הדריכה בעצמה שתי קבוצות באיגי, ולאחר מכן התנדבה בחוש"ן וריכזה את אחד הצוותים בארגון.
- טל נמצאת היום בעיצומו של תהליך הכשרה בחוש"ן, במטרה להעביר פעילויות חינוך והסברה בבתי ספר.
- קובי סייע להקים את ארגון קל"א¹², ומשמש כרכז שיתופי הפעולה בארגון.
- ערן סייע להפיק את מצעדי הגאווה בירושלים בשנים האחרונות, ולאחרונה נבחר כחבר בוועדה המנהל של הבית הפתוח.
- עידו מתנדב במסגרת אגודת הלהט"ב בפרויקט שנועד לסייע ללהט"בים להשלים לימודי בגרות.
- היחידה שאינה מתנדבת כיום היא דניאל, אך גם היא ציינה כי "הייתה ממש תקופה ששקלתי להדריך בארגון, זה היה משהו שרציתי לעשות ... נורא גירד לי להיות מדריכה, וזה לא יצא מאילוצים של החיים."

---

¹² קל"א = קהילה להט"בית אתיופית. התאגדות שהוקמה בשנת 2014 במטרה לשפר את אורח חייהם של להט"בים יוצאי אתיופיה בישראל

דיון

הנחת העבודה של ארגון נוער גאה היא כי הקבוצות החברתיות שהוא מפעיל תורמות ליצירת סביבה בטוחה ומקבלת עבור בני ובנות נוער להט"בים, ובכך יוצרים אצלם תחושת מסוגלות עצמית, הנדרשת כדי להתמודד עם הסטיגמות המקושרות לקהילה הלהט"בית. הנחת עבודה זו מתבססת על מחקרים המראים כי אחת הדרכים להתמודדות עם סטיגמה ודעות קדומות היא באמצעות יצירת קשרים חברתיים עם מי שמתויגים באותה הסטיגמה (Goffman, 1963).

ההשתתפות בקבוצות מאפשרת לחניכים ולחניכות למצוא קבוצת שווים להם, כאשר המכנה המשותף – מלבד טווח הגילאים הדומה, הוא הזהות המינית או המגדרית הלא-נורמטיבית. מהראיונות שערכתי עולה כי בני הנוער מגיעים לקבוצות החברתיות אומנם אחרי שכבר גיבשו את זהותם המינית, אך כשהם עדיין חוששים, בחלקם, מפני חשיפת הזהות הזו, ומפני השתייכות לקהילה שנתפסת בעיניהם, כמו בקרב חלקים רבים בחברה הישראלית, כקבוצת שוליים בעלת מאפיינים שליליים. דעות על הומואים ולסביות הן על פי רוב שליליות יותר בקרב מי שאינם מכירים באופן אישי הומואים ולסביות (Herek & Capitano, 1996). בעוד שמתבגרים אחרים חווים את חייהם בסביבה חברתית שבה קיימים מודלים חיוביים לחיקוי ולהזדהות, בני ובנות נוער להט"בים מתבגרים בסביבה שהיא רובה ככולה הטרוסקסואלית, נעזרים במידה רבה בתקשורת ההמונים כדי לעצב את זהותם, ולא פעם מאמצים את הסטריאוטיפים התקשורתיים על כל המאפיינים השליליים והמעוותים שלהם, הנדמים כטיפוסיים וכמייצגים את כלל הלהט"ב (קמה, 2004).

עבור מרבית החניכים, ובוודאי עבור כל המרואיינים במחקר זה, איגי הוא המסגרת הלהט"בית הראשונה שבה הם פוגשים באופן אישי הומואים ולסביות נוספים, דבר שיכול להסביר את הדעות השליליות שאיתן הגיעו, והחששות שיצרו, ואת השינוי החיובי שחולל המפגש עם הומואים ולסביות נוספים, בני גילם של החניכים.

זהו אולי התפקיד המרכזי של קבוצות הנוער של ארגון נוער גאה בביסוס תחושת המסוגלות העצמית של בני ובנות הנוער הלהט"בים – שבירת הסטיגמות והדעות הקדומות בקרב בני הנוער עצמם, ויצירת נראות גבוהה ללהט"בים ולהט"ביות מסוגים שונים. ההבנה כי כל אחד וכל אחת יכולים להיות להט"בים בדרכם ואינם צריכים לענות על סטריאוטיפי כזה או אחר מאפשרת לחניכים לבטא את עצמם ואת זהותם בחופשיות, ומסירה חלק מהחששות שאולי היו להם טרום הגעתם לקבוצות. המפתיע אולי, בהקשר זה, הוא שזו כלל אינה אחת המטרות המוצהרות של קבוצות הנוער, והיא למעשה תוצר לוואי מעצם קיומן של הקבוצות.

ההעצמה של בני הנוער החניכים והחניכות באופן מוצהר על ידי הארגון נעשית באמצעות התכנים המועברים במסגרת הפעילויות. רכישת ידע, בייחוד כזה המועבר על ידי דמויות סמכות או ארגונים, היא אחד האמצעים ליצירת מסוגלות עצמית, כפי שמראים מחקריהם של אבלון (Ablon, 1981), פלאמר (Plummer, 1995) וטיילור (Taylor, 1996), שנערכו על קבוצות אחרות הסובלות מסטיגמות ודעות קדומות. ידע זה מועבר על ידי המדריכים והמדריכות בארגון, והם עצמם רוכשים אותו בסמינרי הדרכה המכשירים אותם הן בשימוש במתודולוגיות מגוונות להעברת תכנים לבני נוער בגילאים שונים, והן בידע עובדתי שהם מעבירים לאורך שנת הפעילות בקבוצות. הידע הזה, מתורגם הלכה למעשה לכוח בידי החניכים, כפי שציינו כמה מהם בראיונות, כוח שמקנה להם יתרון לא רק מול החברה הסטרייטית המקיפה אותם, אלא גם מול להט"בים אחרים שלפעמים חסרים את הידע והכלים הללו.

כלי חשוב נוסף שמעניקות הקבוצות החברתיות של איגי ליצירת תחושת מסוגלות עצמית היא ביצירת הרשתות החברתיות עבור החניכים והחניכות בארגון. רשתות חברתיות אלה, המבוססות על הזהות המינית הלהט"בית, יוצרות תחושה של "גאווה יחידה" בקרב החניכים (Taylor, 1996), ומפחיתות את

הצורך של החניכים בהשתייכות למסגרות חברתיות אחרות, שבהן הם עלולים להיתפס כחריגים (Weitz, 1991, Ponse, 1976).

כמובן שבמחקר זה נבדקו רק חניכים לשעבר שהיה קל להגיע אליהם ולגייס אותם לצורך העניין, בין היתר מכיוון שרובם ככולם פעילים היום בעצמם במסגרות להט"ביות. במסגרת מחקר עתידי רצוי לראיין גם חניכים שלאחר תקופת פעילותם בארגון נוער גאה לא המשיכו למסגרות אקטיביסטיות אחרות, ולבחון האם גם הם חוו עלייה בתחושת המסוגלות העצמית שלהם בזכות ההשתתפות בפעילויות הארגון. בשלב מתקדם יותר ניתן אף לסנתז את התמות המרכזיות שעולות מהראיונות האיכותניים לכדי שאלון כמותי שניתן יהיה להפיץ באופן נרחב יותר בקרב חניכים לשעבר, ולבדוק את מידת ההזדהות עם המסקנות שעלו עד כה. אין ספק כי למחקרים כאלה תהיה חשיבות רבה עבור ראשי ארגון נוער גאה בבואם לגייס מתנדבים חדשים, להחדיר מוטיבציה בקרב המתנדבים הקיימים, בגיוס תקציבים ותרומות שיאפשרו להמשיך ולהרחיב את היקף הפעילות של הארגון עבור בני ובנות נוער להט"בים, ואולי אף ביצירת מודלים דומים על ידי ארגונים בחו"ל.

1. Ablon, J. (1981). Dwarfism and Social Identity: Self-Help Group Participation. *Social Science and Medicine* 15B:25–30.
2. Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American psychologist*, 37 (2), pp. 122–147.
3. Ben-Ari, A. T. (2001). Homosexuality and heterosexism: Views from academics in the helping professions. *British Journal of Social Work*, 31(1), 119-131.
4. Cass, V. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4 (3), 219-235.
5. Coleman, E. (1981/1982). Developmental Stages of the Coming Out Process. *Journal of Homosexuality* 7(2/3):31–43.
6. Craig, S. L., Tucker, E. W., & Wagner, E. F. (2008). Empowering lesbian, gay, bisexual, and transgender youth: Lessons learned from a safe schools summit. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 20(3), 237-252.
7. Fetner, T., & Elafros, A. (2015). The GSA Difference: LGBTQ and Ally Experiences in High Schools with and without Gay-Straight Alliances. *Social Sciences*, 4(3), 563-581.
8. Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
9. Herek, G. M., & Capitano, J. P. (1996). "Some of my best friends": Intergroup contact, concealable stigma, and heterosexuals' attitudes toward gay men and lesbians. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 412-424.

10. Kaufman, J. M., & Johnson, C. (2004). Stigmatized individuals and the process of identity. *The Sociological Quarterly*, 45(4), 807-833.
11. *LGBT Youth Organizations*. (n.d.). Retrieved August 27th, 2015, from https://en.wikipedia.org/wiki/Category:LGBT_youth_organizations
12. McCormick, A., Schmidt, K., & Clifton, E. (2014). Gay–Straight Alliances: Understanding Their Impact on the Academic and Social Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Questioning High School Students. *Children & Schools*, doi: 10.1093/cs/cdu028.
13. *Members of IGLYO*, (n.d.). Retrieved August 27th, 2015, from <http://www.iglyo.com/about/members/>.
14. Pizmony-Levy, O., Kama, A., Shilo, G., & Lavee, S. (2008). Do my teachers care I'm gay? Israeli lesbigay school students' experiences at their schools. *Journal of LGBT Youth*, 5(2), 33-61.
15. Plummer, K. (1995). *Telling Sexual Stories: Power, Change and Social Worlds*. New York: Routledge.
16. Ponse, B. (1976). *Secrecy in the Lesbian World*. *Urban Life* 5(3):313–338.
17. Poteat, V. P., Yoshikawa, H., Calzo, J. P., Gray, M. L., DiGiovanni, C. D., Lipkin, A., & Shaw, M. P. (2015). Contextualizing Gay-Straight Alliances: Student, Advisor, and Structural Factors Related to Positive Youth Development Among Members. *Child development*, 86(1), 176-193.
18. Robinson, K. E. (1991). Gay youth support groups: An opportunity for social work intervention. *Social Work*, 36(5), 458.

19. Russell, S. T., & Joyner, K. (2001). Adolescent sexual orientation and suicide risk: Evidence from a national study. *American Journal of public health*, 91(8), 1276-1281.
20. Russell, S. T., Muraco, A., Subramaniam, A., & Laub, C. (2009). Youth empowerment and high school gay-straight alliances. *Journal of youth and adolescence*, 38(7), 891-903.
21. Savin-Williams, R. C. (2001). A critique of research on sexual-minority youths. *Journal of adolescence*, 24(1), 5-13.
22. Taylor, V. (1996). *Rock-a-By Baby: Feminism, Self-Help, and Postpartum Depression*. New York: Routledge.
23. Travers, R., & Paoletti, D. (1999). The lesbian, gay & bisexual youth program (LGBYP): A model for communities seeking to improve quality of life for lesbian, gay and bisexual youth. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 8(4), 293.
24. Troiden, R. R. (1979). Becoming Homosexual: A Model of Gay Identity Acquisition. *Psychiatry* 42: 362–373.
25. Troiden, R. R. (1988). Homosexual identity development. *Journal of Adolescent Health Care*, 9(2), 105-113.
26. Weitz, R. (1991). *Life with Aids*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
27. אדלשטיין, א. (2007), אובדנות בקרב בני נוער נושרים ומנותקים, *מניתוק לשילוב* (14), 31-51.
28. ארגון נוער גאה (2008), *אקלים ורוד*, נדגם בכתובת <http://www.igy.org.il/amuta/wp-content/uploads/2012/08/%D7%90%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%99%D7%AA-%D7%A1%D7%A4%D7%A8%D7%99-2008.doc>
- בתאריך 26 באפריל 2015.

29. לויאני, ר, גאוה בכיתה: איך מתמודדים עם הומואים ולסביות בבתי הספר?, אוחר ב-14 ביולי

2015 בכתובת <http://www.mako.co.il/pride-news/local/Article-bb810ea97e30531006.htm>

30. עייק א, סלייטר א, הרץ ש, קצף ע, שילה ג. (2011), אבני דרך בהתפתחות זהות של לסביות,

הומואים וביסקסואלים בישראל. נדגם בכתובת <http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/E18D33D3-3BA3-4752-82D2-69292D453223/133311/mechkaravneiderech.pdf> בתאריך 26 באפריל 2015.

31. עיני ג. (2012), חינוך לסובלנות מינית בקרב מתבגרים במסגרת הבית-ספרית. הוגש כעבודה

במסגרת החוג לחינוך, מכללת דוד ילין. נדגם בכתובת http://havana.mb-tc.info/academic-contest/2013/2013_gal12.pdf

32. פזמוני לוי א, קמה ע, שילה ג, לביא ש, פנחסי ב, מנחם מ. (2005), מבט ורוד 2004:

מערכת החינוך הישראלית מנקודת המבט של תלמידים הומואים, לסביות, ביסקסואלים וטרנסג'נדרים. ארגון נוער גאה.

33. קמה ע. (2004), היבטים פסיכו-חברתיים וסיפוק צרכי מתבגרים הומו-לסביים, ארגון נוער גאה,

קובץ מידע מספר 1.

34. רובינשטיין ג. (עורך) (2011), "נוער לסבי, הומוסקסואלי, טרנסג'נדר וביסקסואלי (להט"ב):

התבגרות, זהות וסיכון בתוך חברה הטרוסקסואלית". מפגש לעבודה חינוכית סוציאלית, גיליון

33.

35. Ynet, לראשונה: תוכן הומו-לסבי באתר משרד החינוך, אוחר ב-14 ביולי 2015 בכתובת

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3268869,00.html>